

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Makroekonominės prognozės

2022 m. gruodis

Turinys

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos	2
1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida	4

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2022 m. gruodžio 19 d.

Pasaulio ekonomikos raida kol kas pranoksta lūkesčius, tačiau jos plėtros perspektyva blogėja.

Mažėjantys trikdžiai tiekimo grandinėse ir pasauliniu mastu mažintos pandemijos prevencijos priemonės, sudariusios sąlygas tarptautinio turizmo atsigavimui, buvo tarp svarbiausių veiksnių, leidusių pasaulio ekonomikos plėtrai viršyti lūkesčius. Šių metų trečiąjį ketvirtį buvo stebėta palankesnė, nei numatyta, visų didžiausių pasaulio ekonomikų – tiek JAV, tiek Kinijos, tiek Europos Sąjungos – raida. Vis dėlto nemažėjančios nepalankios rizikos verčia pesimistiškiau vertinti tolesnę pasaulio ekonomikos raidą. rusijos karas prieš Ukrainą ir toliau yra didžiausią riziką pasaulio ekonomikos raidai keliantis veiksnys. Karo veiksmai, įvedamos sankcijos ir atsakas į jas tebedaro reikšmingą įtaką pasaulinėms žaliavų, ypač energijos ir maisto, kainoms ir jų kintamumui. Kinijos, antros pagal dydį pasaulio ekonomikos, atsigavimą stabdys vėl atsinaujinantys COVID-19 pandemijos protrūkiai, kuriems stabdyti taikomos itin griežtos prevencijos priemonės. Šie veiksniai dar kurį laiką palaikys infliacinį spaudimą daugelyje pasaulio ekonomikų ir vers pinigų politikos formuotojus toliau griežtinti finansines sąlygas. Tai nepalankiai veiks daugelio šalių vidaus paklausą – tiek namų ūkių vartojimo, tiek įmonių investavimo sprendimus. Visa tai per tarptautinės prekybos ir finansinius ryšius veiks ekonominį aktyvumą ir kainų raidą Lietuvoje.

Nors energijos kainų šokas pastebimai paveikė Lietuvos ekonomikos raidą, ekonomika tebeauga.

Per šių metų trečiąjį ketvirtį Lietuvos ekonomika ūgtelėjo 0,5 proc.¹, tačiau daugiausia dėl trijų veiklių – informacijos ir ryšių, žemės ūkio ir pramonės – plėtros. Tiek žemės ūkio, tiek pramonės pridėtinė vertė augo dėl vienkartinių veiksnių. Pirmosios raidą veikė didesnis nei įprastai (ir pernai) žemės ūkio derlius, antrosios – po du mėnesius trukusio remonto nuo liepos pradžios vėl atnaujinta AB „ORLEN Lietuva“ gamyba. Nors šių veiksnių teigiamo poveikio 2022 m. paskutinį ketvirtį neliks, ekonomikoje pastebima pirmųjų ženklų, leidžiančių tikėtis tik gana nedidelio ekonomikos sąstingio 2022–2023 m. sandūroje. Pavyzdžiui, nuo rugpjūčio mėn., tris mėnesius iš eilės, nebemažėja apdirbamosios gamybos, išskyrus rafinuotus naftos produktus, pardavimai. Tokia šios veiklos raida visų pirma sietina su palankiomis inžinerinės ir transporto bei maisto pramonės tendencijomis - tai veiklos, kurių sąnaudų struktūroje energetika sudaro santykinai mažą dalį. Kita vertus, apdirbamosios gamybos šakos, kurios labiau imlios energijai ar kurios prieš karą nemenką žaliavų dalį atsiveždavo iš Ukrainos, Baltarusijos ir rusijos, vis dar susiduria su sunkumais. Įvertinus kainų poveikį, pastaraisiais mėnesiais reikšmingiau nesumažėjo ir mažmeninės prekybos bei statybos pardavimai, tik rinkos paslaugų, ypač transporto sektoriaus, raida vis dar yra mažiau palanki. Ekonominės situacijos reikšmingesnio pablogėjimo taip pat nerodo tiek verslo, tiek namų ūkių pasitikėjimo rodikliai. Pastarieji spalio–lapkričio mėn. netgi reikšmingai pagerėjo. Tam įtakos turėjo ir paskelbta informacija, kokias kovos su energijos kainų šoku priemonės Vyriausybė numatė taikyti 2023 m.

Sulėtėjusi ekonomikos plėtra kol kas reikšmingiau nepaveikė Lietuvos darbo rinkos - įtampa joje tebėra didelė.

Per šių metų pirmus tris ketvirčius užimtųjų skaičius nuolat didėjo, o trečiąjį ketvirtį buvo 5,5 proc. didesnis nei praėjusių metų pabaigoje. Taip sparčiai užimtumui augti sąlygas sudarė reikšmingai padidėjusi darbo jėga, kuri didėjo tiek dėl aukštesnio aktyvumo lygio, tiek dėl padidėjusio darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus Lietuvoje. Pastebėtina, kad 2022 m. trečiąjį ketvirtį darbo jėgos aktyvumo lygis pakilo iki aukščiausio lygio nuo duomenų skelbimo pradžios. Nors tai rodo vis geriau panaudojamą Lietuvos žmogiškąjį kapitalą, tačiau kartu neleidžia tikėtis, kad šis veiksnys reikšmingiau prisidės prie tolesnio darbo jėgos augimo. Darbingo amžiaus gyventojų skaičių labiausiai padidino labai padidėjęs imigrantų skaičius. Per šių metų sausio–lapkričio mėn. į Lietuvą atvyko beveik 52 tūkst. asmenų daugiau, nei iš jos išvyko. Daugiausia tai rusijos sukulto karo pabėgėliai iš Ukrainos. Dėl to į Lietuvos darbo rinką įsiliejo 25 tūkst. šių asmenų – tai sudaro beveik 2 proc. Lietuvos darbo jėgos ir prisideda prie įtampos darbo rinkoje mažinimo. Pavyzdžiui, pastaraisiais mėnesiais pramonės, statybos ir

¹ Remiamasi duomenimis, pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

mažmeninės prekybos įmonių dalis, kuri darbuotojų trūkumą įvardijo kaip veiksnį, ribojantį jų plėtrą, sumažėjo iki lygio, artimo ilgalaikiam vidurkiui. Vis dėlto darbuotojų poreikis tebėra itin didelis, laisvų darbo vietų lygis 2022 m. trečiąjį ketvirtį tebesudarė 1,9 proc. ir tebebuvo artimas istorinėms aukštumoms, fiksuotoms 2008 m., t. y. laikotarpiu, kai Lietuvos ekonomika buvo perkaitimo būsenos. Toks didelis darbuotojų poreikis lemia itin žemą nedarbo lygį. Nors 2022 m. trečiąjį ketvirtį jis padidėjo iki 5,9 proc.², nedarbo lygis ir toliau yra itin žemas. Mažesnis nedarbo lygis buvo fiksuotas tik prieš pasaulinę finansų krizę, įvykusią 2008 m., ir 2018 m. Itin žemas nedarbo lygis bei vis dar didelė darbo jėgos paklausa lemia ir spartų darbo užmokesčio kilimą: šių metų trečiąjį ketvirtį jis per metus pakilo 12,6 proc. Privačiajame sektoriuje jis didėjo reikšmingai sparčiau nei viešajame – atitinkamai 13,9 ir 9,7 proc.

Lietuvos ekonomikos raidai artimiausiais metais didžiausią įtaką darys rusijos karo prieš Ukrainą eiga ir vyriausybės pastangos sušvelninti neigiamus karo sukeltus ekonominius padarinius.

Dėl karo veiksmų, įvedamų sankcijų ir atsako į jas stipriai padidėjo pasaulinės žaliavų, ypač energijos ir maisto, kainos ir jų kintamumas. Tai per mažėjančią namų ūkių perkamąją galią, prarandamą eksportuojančių įmonių konkurencingumą ir poreikį griežtinti pinigų politiką itin nepalankiai veikia ne tik Lietuvos, bet ir daugelio pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių, ypač Europos šalių, ekonomikų raidą. Kadangi šie nepalankūs veiksniai gali lemti ne tik trumpalaikį ekonomikos augimo sulėtėjimą, bet ir reikšmingą ilgiau trunkantį nuosmukį, šiuo laikotarpiu yra itin svarbios vyriausybės pastangos sušvelninti neigiamus šių veiksmų padarinius. Lietuvos atveju su 2023 m. valstybės biudžetu priimti sprendimai sudarys sąlygas reikšmingai sumažinti aptartų veiksmų neigiamą poveikį ir yra svarbiausias veiksnys, lemiantis optimistiškesnį, nei anksčiau tikėtasi, 2023 m. Lietuvos ekonomikos raidos vertinimą. Biudžete numatoma skirti lėšų suma dujų ir elektros kainų dalies kompensavimui gyventojams ir verslui turėtų sudaryti 1,2 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP), gyventojų pajamų didinimui - 1,7 proc. BVP, o išlaidos viešiesiems investiciniams projektams turėtų padidėti 0,6 proc. BVP. Tai leidžia tikėtis, kad 2023 m. tiek namų ūkių vartojimo, tiek investicijų raida bus pastebimai palankesnė, nei buvo numatyta rugsėjo mėn. sudarytose makroekonominėse prognozėse. Panašius namų ūkių ir verslo paramos paketus taikys ir daugelis pagrindinių Lietuvos prekybos partnerių. Todėl tikimasi, kad 2022 m. pabaigoje dar tebemažėsianti lietuviškų prekių ir paslaugų paklausa užsienio rinkose nuo 2023 m. pradžios pradės atsigausti ir metų pabaigoje turėtų pasiekti lygį, buvusį prieš invaziją į Ukrainą. Tokia paklausos raida pagrindinėse Lietuvos prekybos partnerėse lems ir palankesnę prekių ir paslaugų eksporto raidą. Prognozuojama, kad Lietuvos realusis BVP 2022 m. padidės 2,5, o 2023 m. – 1,3 proc. Kartu pažymėtina, kad tokią Lietuvos ekonomikos raidos prognozę gaubia didelis neapibrėžtumas, o šiuo metu stebimų rizikų balansas yra neigiamas, t. y. yra didesnė tikimybė, kad ateityje ekonomikos raidos prognozės gali būti sumažintos, nei padidintos.

Jei neįvyks netikėtų sukrėtimų žaliavų rinkose, metinės infliacijos pikas liks praeityje.

Numatoma, kad, stiprėjant aukštesnės palyginamosios bazės efektui, sumažėjusių žaliavų kainų ir slopstančių tiekimo grandinių trikdžių poveikiui, metinė infliacija ir toliau turėtų mažėti. Lapkričio mėn. metinė infliacija Lietuvoje mažėjo antrą mėnesį iš eilės ir sudarė 21,4 proc. Energijos kainų raida turėjo didžiausią įtaką tiek rugsėjo mėn. infliacijos šuoliui iki 22,5 proc., tiek jos sumažėjimui pastaraisiais mėnesiais. Palyginti su rugpjūčio mėn., rinkose sumažėjusios naftos, elektros bei dujų kainos ir optimizuojama šilumos energijai gaminti naudojamo kuro struktūra buvo pagrindiniai veiksniai, lėmę energijos kainų augimo sumažėjimą. Nors energijos kainos lapkričio mėn. kilo 48 proc. metiniu tempu (rugsėjo mėn. – 73 %), prognozuojama, kad šiemet energijos kainos vis dar bus pagrindinis infliaciją lemiantis veiksnys. Numatoma, kad kitais metais energijos kainų augimas reikšmingai nuslops, o pagrindinis infliaciją lemiantis veiksnys bus maisto, įskaitant alkoholinius gėrimus ir tabaką, kainos. 2021 m. ketvirtąjį ketvirtį sparčiau pradėjusios kilti žaliavinio pieno ir grūdų supirkimo kainos, šių metų spalio mėn. buvo atitinkamai 47 ir 45 proc. didesnės nei tuo pačiu laikotarpiu prieš metus. Išaugusios

² Remiamasi duomenimis, pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

maisto žaliavų supirkimo kainos Lietuvoje ir padidėjusios energijos sąnaudos reikšmingai prisidėjo prie maisto kainų augimo šiais metais ir turės įtakos ir maisto kainų raidai 2023 m. Prislopus Lietuvos ekonomikos aktyvumui ir mažėjant tiekimo grandinių trikdžiams, 2023 m. taip pat mažės ir grynoji infliacija, į kurią nepatenka labiausiai kintančios energijos ir maisto prekės. Atsižvelgiant į tai, prognozuojama, kad bendroji infliacija šiemet sudarys 18,9, o kitais metais ji sumažės iki 9,5 proc.

1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2022 m. gruodžio mėn. prognozė ^a			2022 m. rugsėjo mėn. prognozė		
	2021	2022 ^b	2023 ^b	2021	2022 ^b	2023 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)						
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI	4,6	18,9	9,5	4,6	18,3	8,4
BVP defliatorius ^c	6,5	16,2	8,5	6,6	16,6	6,8
Darbo užmokestis	10,6	12,8	9,1	10,6	12,7	6,3
Importo defliatorius ^c	10,7	25,7	6,2	11,6	22,2	4,4
Eksporto defliatorius ^c	5,3	15,1	4,6	5,7	15,4	6,8
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)						
BVP ^c	6,0	2,5	1,3	4,9	2,1	0,9
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	8,0	0,8	0,5	7,3	1,0	-0,8
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,9	0,2	0,0	0,6	0,3	0,0
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	7,8	2,3	5,1	7,0	3,0	3,4
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	17,1	11,5	3,8	15,9	6,4	1,6
Prekių ir paslaugų importas ^c	20,2	11,3	4,3	19,4	7,5	1,3
Darbo rinka						
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	7,1	6,1	6,7	7,1	6,3	7,1
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^d	1,2	4,8	-0,5	1,2	4,0	-0,6
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)						
Prekių ir paslaugų balansas	4,6	-2,4	-4,0	4,2	-1,3	0,9
Einamosios sąskaitos balansas	1,5	-6,0	-7,1	1,3	-6,6	-2,1
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	3,0	-4,4	-4,5	2,7	-4,7	-0,2

^a Makroekonominė prognozė parengta remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2022 m. lapkričio 24 d., ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbta iki 2022 m. gruodžio 1 d.

^b Prognozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

© Lietuvos bankas

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ISSN 2783-5561 (online)